

MUSTAQILLIK YILLARIDA QISHLOQ XO'JALIGI VA SANOAT SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR

Yakubova Madina Abdumalik qizi;

Nishonova Gulasal G'ayratjon qizi.

ADPI Kimyo yo'nalishi 1-bosqich talabalari.

Ilmiy rahbar: Keldiyeva Shahnoza Shuhratjon qizi

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston mustaqillik yillarida qishloq xo'jaligi va sanoat sohasida amalga oshirilgan islohotlar, innovatsiyalar va rivojlanish jarayonlariga bag'ishlangan. Unda paxta va g'allachilikdan to eksport salohiyatini oshirishgacha bo'lgan yutuqlar, sanoat va qishloq infratuzilmasining o'zgarishlari yoritiladi. Shuningdek, iqtisodiy barqarorlik va xalqaro hamkorlikning ahamiyati ham ko'rib chiqiladi.

Abstract: This article focuses on the agricultural and industrial reforms, innovations, and development processes in Uzbekistan during the years of independence. It highlights achievements from cotton and grain production to increasing export potential and transformations in industrial and rural infrastructure. Additionally, it discusses the significance of economic stability and international cooperation.

Аннотация: В данной статье рассматриваются реформы, инновации и процессы развития в сельском хозяйстве и промышленности Узбекистана в годы независимости. Освещаются достижения от производства хлопка и зерна до увеличения экспортного потенциала и изменений в промышленной и сельской инфраструктуре. Также подчеркивается значение экономической стабильности и международного сотрудничества.

Kalit so'zlar: qishloq xo'jaligi, sanoat, islohotlar, innovatsiyalar, eksport, klaster tizimi, iqtisodiy barqarorlik, infratuzilma, xalqaro hamkorlik.

Key words: Independence, agriculture, industry, reforms, innovations, export, cluster system, economic stability, infrastructure, international cooperation.

Ключевые слова: Независимость, сельское хозяйство, промышленность, реформы, инновации, экспорт, кластерная система, экономическая стабильность, инфраструктура, международное сотрудничество.

O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, qishloq xo‘jaligi va sanoat sohasida tub o‘zgarishlar amalga oshirildi. Ushbu sohalar mamlakat iqtisodiy o‘shining asosiy drayverlariga aylanishi uchun islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirildi. Quyida bu ikki sohada yuz bergan asosiy o‘zgarishlar va yutuqlar kengroq yoritiladi: Qishloq xo‘jaligi sohasidagi o‘zgarishlar: 1. Yer munosabatlari va mulkchilikni isloh qilish. Mustaqillik yillarida qishloq xo‘jaligida yer egaligiga bo‘lgan munosabatlar tubdan qayta ko‘rib chiqildi. Kollektiv xo‘jaliklar o‘rniga fermer xo‘jaliklari tashkil qilindi. Fermerlarga yerlarni uzoq muddatli ijaraga berish tizimi yo‘lga qo‘yildi. 2. Paxta yetishtirishni diversifikatsiyalash. Dastlab qishloq xo‘jaligi paxtachilikka qaram bo‘lib qolgan edi. Mustaqillikdan so‘ng boshqa qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini, xususan, don, sabzavot, meva va uzum yetishtirish hajmi oshirildi. Bugungi kunda O‘zbekiston o‘zini bug‘doy bilan to‘liq ta‘minlab, eksportni yo‘lga qo‘ygan. 3. Modernizatsiya va yangi texnologiyalar joriy etilishi. So‘nggi yillarda qishloq xo‘jaligi texnikalari va uskunalari yangilanmoqda. Suvni tejash texnologiyalari, tomchilatib sug‘orish tizimlari va issiqxona xo‘jaliklari joriy qilindi. Bu mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirdi. 4. Iqtisodiy hamkorlik va eksport. O‘zbekiston meva-sabzavot, g‘alla, uzum va paxta mahsulotlarini dunyoning ko‘plab davlatlariga eksport qilmoqda. Bu esa mamlakatning qishloq xo‘jaligiga asoslangan iqtisodiyotida valyuta tushumlarini oshirish imkonini berdi. Sanoat sohasidagi o‘zgarishlar: 1. Sanoatlashtirish dasturlari. Mustaqillik yillarida sanoatni rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratildi. Yirik investitsiyalar jalb qilinib, tog‘-kon sanoati, avtomobilsozlik, neft-gaz, kimyo, to‘qimachilik va qurilish materiallari

sanoati rivojlantirildi. 2. Avtomobilsozlikning rivojlanishi. O‘zbekistonda Asaka shahrida “O‘zAvtoMotors” zavodi tashkil qilinib, mahalliy va xorijiy bozorlarga avtomobillar yetkazib berila boshlandi. Avtomobil sanoati ichki iqtisodiyotda muhim o‘rin tutadigan sohaga aylandi. 3. Energetika va gaz sanoati. Neft va gaz qazib olish sohasida yangi texnologiyalar joriy qilinib, mahsulotlar eksport hajmi oshirildi. Elektr energiyasi ishlab chiqarish, jumladan, qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. 4. To‘qimachilik va yengil sanoat. Paxta xomashyosini qayta ishlashga yo‘naltirilgan to‘qimachilik korxonalari tashkil qilindi. To‘qimachilik mahsulotlari eksporti sanoatda muhim o‘rin tutib kelmoqda. 5. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish. Sanoatda chet el investitsiyalarini jalb qilish bo‘yicha izchil islohotlar amalga oshirildi. “Eri Free Industrial Zones” (erkin industrial zonalar) ochildi. Xorijiy kompaniyalar bilan hamkorlikda texnoparklar tashkil qilinmoqda. Natijalar va istiqboldagi maqsadlar. Mustaqillik yillarida qishloq xo‘jaligi va sanoatning rivoji O‘zbekistonni importdan eksportchi davlatga aylantirishda muhim rol o‘ynadi. Rivojlanayotgan ishlab chiqarish va texnologik yangiliklar kelajakda yanada yuqori o‘sish sur‘atlariga erishish imkonini beradi. Yashil iqtisodiyot va ekologik toza texnologiyalar joriy etilishi ustuvor vazifa qilib belgilangan. Bu islohotlar nafaqat iqtisodiyotni mustahkamlashga, balki aholi turmush darajasini yaxshilashga ham katta hissa qo‘shmoqda.

Qishloq xo‘jaligi va sanoatning integratsiyasi. Mustaqillik yillarida qishloq xo‘jaligi va sanoat o‘rtasida o‘zaro bog‘liqlikni kuchaytirish strategiyasi ishlab chiqildi. Bu, asosan, qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlash va qo‘shimcha qiymat yaratuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish orqali amalga oshirildi. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini qayta ishlash. Meva-sabzavotlarni qayta ishlash uchun zamonaviy konserva, sharbat ishlab chiqarish va quritilgan mahsulot zavodlari qurildi. Sut va go‘sht mahsulotlarini qayta ishlash sohasida yangi korxonalar tashkil etilib, ichki bozorni yuqori sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta‘minlashga katta e‘tibor qaratildi. Texnoparklar va klaster tizimi. Klaster tizimi qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtirish, qayta ishlash va

eksport qilishni bir tizimga birlashtirdi. Ayniqsa, paxta klasterlari paxta-to'qimachilik sanoatini birlashtirgan muvaffaqiyatli loyihaga aylandi. Agrar texnoparklar tashkil etilib, ularda innovatsion texnologiyalar va zamonaviy ilm-fan yutuqlaridan foydalanildi. Regional rivojlanish va infratuzilma qurilishi. Qishloq va sanoat tarmoqlari o'rtasidagi farqlarni kamaytirish uchun: 1. Yangi zavod va korxonalar hududlarga joylashtirildi. Bu qishloq joylarda bandlikni oshirib, aholi daromadlarini ko'paytirishga yordam berdi. 2. Transport infratuzilmasi rivojlantirildi. Magistral yo'llar, temir yo'llar va logistika markazlari qishloq xo'jaligi mahsulotlarini bozorga tez va arzon yetkazib berish imkonini yaratdi. Xalqaro transport koridorlari orqali eksport ko'lamini kengaytirish maqsadida yangi bojxona postlari va logistika markazlari barpo etildi. Iqtisodiyotning diversifikatsiyasi: Sanoatning yangi tarmoqlari: O'zbekiston IT texnologiyalari, farmatsevtika va biotexnologiyalar kabi yuqori texnologiyali tarmoqlarga ham e'tibor qaratmoqda.

Qishloq xo'jaligida eksport salohiyati: Mamlakat 60 dan ortiq davlatga meva-sabzavot mahsulotlari, ipak va boshqa agrar mahsulotlarni eksport qiladi. Kelajakdagi maqsadlar va rejalar: 1. Texnologik rivojlanish: Raqamli texnologiyalarni qishloq xo'jaligi va sanoatga kengroq joriy etish rejalashtirilgan. Masalan, agrodronlar va sun'iy yo'ldosh monitoring tizimlaridan foydalanish. 2. Iqlim o'zgarishlariga moslashish: Suvni tejash texnologiyalarini kengaytirish, yashil energiyadan foydalanish qishloq xo'jaligi barqarorligini ta'minlashda muhim yo'nalish hisoblanadi. 3. Xalqaro hamkorlikni kengaytirish: Sanoat va qishloq xo'jaligida xalqaro investitsiyalarni jalb qilish va qo'shma korxonalar tashkil etish rejaları davom ettiriladi. Innovatsion yondashuvlar va ilm-fanning roli. O'zbekiston mustaqillik yillarida qishloq xo'jaligi va sanoatning rivojlanishini ilm-fan va texnologiyalar bilan uyg'unlashtirishga e'tibor qaratdi. Innovatsiyalar iqtisodiyotning har ikki sektorida ham samaradorlikni oshirdi. Qishloq xo'jaligidagi innovatsiyalar. 1. Agrotexnologiyalarni joriy etish: Raqamli agroxiizmatlar va geoinformatika texnologiyalari qishloq xo'jaligida keng qo'llanilmoqda. Bu fermerlarga yerlarning unumdorligini tahlil qilish va

resurslardan oqilona foydalanishga yordam berdi. Tomchilatib sug'orish va boshqa suv tejevchi texnologiyalar yirik agroklastarlarda qo'llanilib, suv tanqisligi muammosini kamaytirish imkonini berdi. 2. Yuqori hosilli navlarni yaratish: Ilmiy tadqiqot institutlari paxta, g'alla, meva va sabzavotlarning yangi, iqlim o'zgarishlariga chidamli navlarini yaratdi. Bu mahalliy va xalqaro bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirdi.

Sanoatdagi innovatsiyalar 1. Raqamli transformatsiya: Avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish liniyalari va sun'iy intellektga asoslangan texnologiyalar yirik sanoat korxonalariga joriy qilinmoqda. Bu mahsulot sifatini oshirgan holda tannarxni kamaytirdi. 2. Texnologik parklar: Maxsus iqtisodiy zonalarda texnologik parklar tashkil etilib, ular yangi startaplar va texnologiyalarni ishlab chiqish bilan shug'ullanmoqda. Bu kelgusida yuqori texnologiyali mahsulotlar eksportini ko'paytirishga xizmat qilmoqda. Sanoat va qishloq xo'jaligida ekologik barqarorlik. O'zbekiston hukumati ekologik muammolarni hal qilishga qaratilgan islohotlarni faol amalga oshirmoqda. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish: Quyosh va shamol energiyasidan foydalanish sanoat va qishloq xo'jaligi uchun muhim energiya manbalariga aylanmoqda. Masalan, qishloqlarda quyosh energiyasi asosida ishlaydigan irrigatsiya tizimlari kengaytirilmoqda. Biologik resurslarni tiklash: Ipakchilik, baliqchilik va chorvachilikni rivojlantirishda ekologik barqaror texnologiyalar qo'llanmoqda. Aral dengizi hududida tiklanish ishlari olib borilib, iqlim muvozanatini tiklashga qaratilgan loyihalar amalga oshirilmoqda. Aholi turmush darajasiga ta'siri. Qishloq xo'jaligi va sanoatning rivojlanishi bevosita aholi hayot sifatini yaxshilashga yordam bermoqda: Ish o'rinlari yaratish: Yangi sanoat korxonalari va qishloq xo'jaligi klasterlari ish bilan ta'minlashda muhim rol o'ynadi. Bozor ta'minoti va narxlar barqarorligi: Mahalliy ishlab chiqarishning rivojlanishi oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va ichki bozorda narxlarni barqarorlashtirishga xizmat qilmoqda. Hududiy rivojlanish: Sanoat va qishloq xo'jaligi obyektlarining mintaqaviy joylashuvi qishloq hududlarining iqtisodiy faolligini oshirdi.

Xalqaro hamkorlik va o'zni. Mustaqillik yillarida O'zbekiston xalqaro iqtisodiy hamkorlikda faollashdi: 1. Eksport bozorlarining kengayishi: Mevasabzavot mahsulotlari, paxta tolasidan tayyorlangan kiyim-kechak va avtomobillar dunyo bo'ylab eksport qilinmoqda. 2. Investitsiyalarni jalb qilish: Chet el kompaniyalari bilan qo'shma loyihalar ishlab chiqarish hajmini oshirib, texnologiyalar transferiga imkon yaratdi. Mustaqillik yillaridagi qishloq xo'jaligi va sanoat sohasidagi islohotlar iqtisodiy mustaqillikni mustahkamladi. Kelgusida O'zbekiston quyidagi maqsadlarga e'tibor qaratadi: Mahsulotlarni chuqur qayta ishlash va eksportni diversifikatsiyalash. Innovatsion va ekologik texnologiyalarga asoslangan yangi sanoat tarmoqlarini rivojlantirish. Yashil iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar va zamonaviy klaster tizimlari orqali iqtisodiy barqarorlikka erishish. Bu strategiyalar O'zbekistonni mintaqaviy va xalqaro miqyosda yetakchi iqtisodiy markazlardan biriga aylantiradi. Hududiy rivojlanish va qishloq infratuzilmasini takomillashtirish. Mustaqillik yillarida O'zbekiston qishloq hududlarining rivojlanishiga alohida e'tibor qaratdi. Bu qishloq xo'jaligi va sanoat sohaslarini kengaytirish bilan birga, qishloq joylarida aholi turmush sharoitlarini yaxshilashga xizmat qildi. Yo'l va transport tizimlari: Qishloq hududlarida yangi avtomobil va temir yo'llar qurildi. Bu mahsulotlarni tez yetkazib berish va ichki hamda tashqi bozorlarga chiqishni yengillashtirdi. 2. Kommunal xizmatlarni yaxshilash: Elektr energiyasi, gaz va ichimlik suvi bilan ta'minot sezilarli darajada yaxshilandi. Qishloq joylarda zamonaviy kanalizatsiya va suv ta'minoti tizimlari barpo etildi. 3. Yangi ijtimoiy obyektlar qurilishi: Qishloqlarda maktablar, sog'liqni saqlash muassasalari va madaniyat markazlari qurildi. Bu qishloq aholisining ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatini kengaytirdi. Ishlab chiqarishni qishloqlarga joylashtirish. Kichik va o'rta biznesni qishloq joylarda rivojlantirishga ko'maklashildi. Shu orqali qishloq hududlarida sanoat ishlab chiqarish majmualari paydo bo'ldi. Agroklastarlar va fermer xo'jaliklari bilan birga oziq-ovqat sanoati korxonalarini qishloq joylarga ko'chirildi, bu esa mahalliy xomashyoni qayta ishlashni osonlashtirdi.

Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikning oshishi. Qishloq xo'jaligi va sanoat sohasida amalga oshirilgan islohotlar mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy holatini mustahkamladi. 1. Qashshoqlikni kamaytirish: Qishloq xo'jaligi va sanoat korxonalarida yangi ish o'rinlari yaratildi. Aholining daromadlari oshdi, ichki bozor rivojlandi. 2. Qishloq aholisining savodxonligi va malakasini oshirish: Fermer va ishchi-xodimlarning malakasini oshirish uchun o'quv kurslari va treninglar tashkil etildi. Zamonaviy texnologiyalarni boshqarishni o'rgatish qishloq xo'jaligi va sanoatda mahsuldorlikni oshirdi. 3. Ayollar bandligini ta'minlash: Qishloq xo'jaligi klasterlari va yengil sanoat korxonalarida qishloq ayollarini ish bilan ta'minlashda muhim rol o'ynadi. Raqobatbardoshlikni oshirish va eksport salohiyati. O'zbekiston mustaqillik yillarida mahsulotlarining xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishga katta e'tibor qaratdi. 1. Eksport hajmining oshishi: Paxta tolasidan tayyor mahsulotlar, meva-sabzavot va boshqa oziq-ovqat mahsulotlarining eksporti sezilarli ravishda kengaydi. Sanoat mahsulotlari, jumladan, avtomobil va texnika vositalari ham xalqaro bozorlarga chiqdi. 2. Sifatni yaxshilash: Xalqaro standartlar joriy etilib, mahsulotlar sertifikatlanmoqda. Bu eksport bozorlarida ishonchni oshirdi. 3. Yangi eksport yo'nalishlari: Yevropa, Osiyo va Yaqin Sharq mamlakatlari bilan savdo-iqtisodiy hamkorlik kuchaydi. Kelajakdagi strategiyalar va rivojlanish rejalari. O'zbekiston kelgusida qishloq xo'jaligi va sanoat rivojini yanada kuchaytirish uchun quyidagi strategiyalarni rejalashtirgan: 1. Innovatsion texnologiyalarga asoslangan iqtisodiyot: Raqamli qishloq xo'jaligini rivojlantirish, sun'iy intellekt va Internet texnologiyalarini joriy etish. Energiya tejamkor uskunalari va qayta tiklanuvchi energiya manbalarini keng qo'llash. 2. Qishloq xo'jaligini diversifikatsiyalash: Yangi mahsulotlarni yetishtirish va ularga yuqori qo'shimcha qiymat yaratish. Iqlim o'zgarishlariga moslashgan barqaror agrotexnologiyalarni tatbiq qilish. 3. Sanoatni yuqori texnologiyalarga asoslash: Mashinasozlik, avtomobilsozlik va elektrotexnika sanoatini rivojlantirish. Kimyo, farmatsevtika va IT sanoatlarida yangi texnologiyalarni joriy etish. 4. Aholi turmush sifatini yanada oshirish:

Qishloq hududlarida hayot sifatini yaxshilashga yo'naltirilgan yangi ijtimoiy dasturlarni amalga oshirish.

Xulosa: Mustaqillik yillarida amalga oshirilgan islohotlar natijasida O'zbekiston qishloq xo'jaligi va sanoati o'zaro integratsiyalashgan, barqaror rivojlanayotgan tarmoqlarga aylandi. Bu yutuqlar mamlakatning iqtisodiy mustaqilligini mustahkamlash bilan birga, xalqaro miqyosda uning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qildi. Kelgusida bu sohalarni innovatsion rivojlantirish va ekologik barqarorlikni ta'minlash orqali O'zbekistonni yangi taraqqiyot bosqichiga olib chiqish ko'zda tutilmoqda.

FOYDALANUVCHI ADABIYOTLAR:

1. Inatov M.N., Xolnazarova L.S., Maxammadiyeva S.I. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" Toshkent, ToshDTU.2021.
2. Jo'rayev.N. "Mustaqil O'zbekiston tarixi". G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent, 2013.
3. Sabirov. A "O'zbekiston tarixi" Toshkent: Akademiya 2013.
4. Abdullayev R., Rajabov Q., Rahimov M. "O'zbekistonning tarixi" - Toshkent: O'zbekiston, 2019.